

Nota de premsa

17 de gener del 2013

Informe del Síndic de Greuges sobre els drets de l'infant 2013

El Síndic insta les administracions públiques a combatre activament les vulneracions de drets bàsics dels infants en situacions de pobresa estructural

- **Proposa que es creï una prestació específica condicionada a la renda per a les famílies amb infants a càrrec que no disposen dels ingressos necessaris per satisfer les necessitats essencials.**
- **Destaca que el dret a una alimentació adequada no és l'únic dret que es vulnera en els infants en situació de pobresa i alerta que les beques menjador no és l'únic instrument per lluitar contra la pobresa infantil.**
- **Demana un desplegament normatiu i l'adopció de mesures per garantir l'exercici del dret a la participació dels infants, d'acord amb les recomanacions del Consell d'Europa.**

El síndic de greuges i l'adjunta per a la defensa dels drets dels infants han lliurat avui a la presidenta del Parlament de Catalunya l'Informe anual sobre els drets de l'infant. Aquest informe dona compliment a l'article 29.2 de la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i adolescència.

L'informe repassa les actuacions més destacades dutes a terme per la institució durant l'últim any i dona compte dels informes monogràfics ja presentats al Parlament de Catalunya, pendents de ser discutits en comissió, i de les mesures anunciades per les administracions.

Com ja es plantejava en l'*Informe sobre pobresa infantil*, la infància és el col·lectiu amb més risc de pobresa i més afectat per la crisi econòmica i la progressiva i constant reducció pressupostària en el marc de les mesures d'austeritat. L'any 2013 el Síndic ha presentat l'*Informe sobre malnutrició infantil*, que torna a posar de manifest com les situacions d'alta precarietat econòmica en famílies amb infants condicionen i vulneren alguns drets bàsics, el cas més extrem dels quals és el dret a una alimentació adequada.

Cal dir, però, que en el cas dels infants en situació de pobresa no només es vulnera aquest el dret. Altres situacions com ara el dret a un nivell de vida adequat, afectat per les mancances dels habitatges o les insuficiències en els serveis socials per fer una tasca d'acompanyament a les famílies per prevenir situacions de risc, també són supòsits que s'han remarcar.

Altres drets socials com ara el dret a l'educació en condicions d'igualtat es vulnera quan els infants no poden fer ús del menjador escolar, tenir material escolar per seguir l'ensenyament amb plenes garanties o participar en les activitats complementàries o activitats extraordinàries.

En l'Informe del 2103 el Síndic posa de manifest diverses situacions de vulneració dels drets dels infants a Catalunya, especialment agreujades per la precarietat econòmica, i destaca que les modificacions normatives i els problemes de gestió de la renda mínima d'inserció (RMI) tenen un impacte negatiu en el dret de l'infant a un nivell de vida adequat.

En aquest sentit, cal tenir en compte que l'RMI és un dels principals recursos adreçats indirectament a combatre la pobresa infantil (malgrat que no estigui específicament adreçat als infants).

Per fer front a aquestes necessitats, el Síndic proposa que es creï una prestació específica condicionada a la renda per garantir que les famílies amb infants a càrrec que no disposen dels ingressos necessaris per satisfer les necessitats essencials puguin disposar d'ingressos equivalents a l'indicador de suficiència econòmica de Catalunya (IRSC). Cal recordar que es responsabilitat de l'Estat ajudar els pares a assegurar que disposen de les condicions de vida necessàries per fer possible l'exercici del deure parental.

També cal garantir que les beques menjador s'adeqüen a les necessitats socials i econòmiques existents, de manera que es garanteixi que tots els alumnes que no tenen recursos suficients per sufragar l'accés a aquest servei percebin l'ajut. Així mateix, cal millorar la gestió de les beques perquè es puguin resoldre i pagar a l'inici del curs.

ALTRES VULNERACIONS DESTACADES

1. Drets de participació

En l'àmbit de la participació, tenint en compte la darrera recomanació del Comitè dels Drets de l'Infant (darrer informe sobre la situació dels drets dels infants a Espanya, maig de 2010) i la Recomanació del Consell d'Europa sobre la participació d'infants i adolescents, de 28 de març de 2012, el Síndic formula unes recomanacions perquè es pugui fer efectiu aquest impuls.

Com a concreció d'aquest principi, s'han analitzat específicament quins són els procediments de què disposen els infants i adolescents tutelats per adreçar-se a la mateixa Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) o a organismes externs de supervisió per formular queixes, i s'ha demanat un desplegament normatiu i l'adopció de mesures per garantir l'exercici d'aquest dret.

Així, el Síndic ha recomanat que s'estableixi un procediment de queixa, a l'abast de tots els infants dins el sistema de protecció que en garanteixi l'accés efectiu a l'entitat que n'exerceix les funcions tutelars i a organismes de supervisió externs (Fiscalia de Menors i Síndic) en condicions de seguretat i confortabilitat per als infants, sense la intervenció dels centres o dels acollidors.

2. Drets de protecció

Garanties jurídiques per als infants i adolescents en qualsevol tipus de centre residencial

El Síndic posa de manifest la manca de desplegament de la Llei 14/2010 en el cas de la regulació de la pràctica de les contencions, i també la manca d'una norma d'abast general que estableixi en quines condicions s'han de fer les contencions en centres terapèutics que atenen infants no tutelats per l'Administració pública. La instrucció existent, aplicable a infants tutelats, no constitueix una norma jurídica d'abast general.

El Síndic ha rebut queixes referides a la pràctica de contencions en recursos residencials on viuen adolescents, ha visitat aquests centres i ha detectat d'algunes situacions de pràctica inadequada de les mesures de contenció. Davant d'aquesta situació, ha demanat una millora de les garanties legals i de les mesures de supervisió i seguiment per l'Administració.

Així, cal que es desplegui reglamentàriament la Llei 14/2010, del 27 de maig, sobre els drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, i que es regulin els drets dels infants i adolescents sota tutela o guarda de la DGAIA, la realització de pràctiques de contenció i el funcionament dels centres residencials d'acció educativa, d'acolliment i d'educació intensiva.

A més, els departaments de Salut i Benestar Social i Família han d'adoptar les mesures necessàries per garantir que la pràctica de contencions als centres s'utilitza només com a últim recurs i de forma excepcional. Així mateix, cal garantir que les mesures s'apliquen en el mínim temps imprescindible, en un espai separat, sense la participació d'altres infants, mai com a càstig o sanció, amb ple respecte a la seva dignitat i en els termes establerts pel marc normatiu vigent i les instruccions i recomanacions dels departaments de Benestar Social i Família i de Salut, i del Col·legi de Metges de Barcelona.

Finalment, el Síndic ha tornat a demanar que es consideri la creació d'un centre residencial públic d'atenció a les drogodependències per a persones menors d'edat tant per a infants i adolescents sota tutela o guarda de la DGAIA com per a infants o adolescents no tutelats.

Els centres de justícia juvenil després de la unificació de centres

Durant l'any 2013, el Síndic ha visitat els centres educatius L'Alzina i Can Llupià amb l'objectiu de fer un seguiment de l'impacte de l'aplicació de la seva reorganització. Així, tot i mantenir la ràtio de professionals, es constata que el nou model implica el funcionament amb unitats o grups amb un nombre més alt de menors i joves i, per tant, amb menys possibilitats d'establir relacions afectives i personalitzades.

Durant la visita realitzada al centre L'Alzina, el Síndic ha pogut observar que en algunes unitats del centre els menors conviuen amb nois que han assolit la majoria d'edat. Aquesta distribució pot contravenir la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, que estableix que tot infant privat de llibertat ha d'estar separat dels adults, tret que això resulti contrari al seu interès.

Per aquesta raó, ha demanat que s'adoptin les mesures necessàries per garantir la separació efectiva dels adolescents menors dels adults joves als centres educatius del Departament de Justícia mitjançant, si no és que consten motius d'interès que s'han de poder justificar cas per cas, i que als centres tancats l'organització de les unitats i de les activitats es faci d'acord amb l'edat dels interns, segons si són menors o majors d'edat, i que aquesta separació afecti tota la seva vida quotidiana.

Mediació en casos de separacions conflictives de parella

Un any més, el Síndic deixa constància de l'important nombre de queixes i consultes que exposen situacions de patiment psicològic i emocional d'infants o adolescents, especialment durant o després de la ruptura conflictiva dels seus pares.

Davant d'aquestes situacions cal potenciar la cultura de la mediació, a fi d'ajudar els progenitors a separar-se respectant, preservant i prioritzant sempre l'interès superior dels infants i adolescents. També cal fomentar el treball en xarxa dels serveis que poden observar signes relacionats amb el patiment d'infants i assegurar la formació especialitzada de tots els professionals implicats, a fi que la seva actuació sempre tingui en compte l'interès superior de l'infant o adolescent i es garanteixi l'escolta dels infants i adolescents.

3. Drets de provisió

Garantia de la igualtat d'oportunitats educatives a través de la regulació i la garantia d'accés en condicions d'igualtat a les activitats complementàries als centres escolars

En els darrers anys, el Síndic ha constatat les dificultats creixents de determinades famílies amb infants escolaritzats en centres concertats per satisfer el pagament de les quotes per a les activitats complementàries.

Tot i que les activitats complementàries són de caràcter voluntari i no lectiu, no implica que no tinguin efectes en les desigualtats educatives que se'n deriven, ja que l'existència de quotes desemboca de vegades en situacions d'exclusió educativa dels alumnes socialment menys afavorits. En el marc de les queixes rebudes, alguns alumnes amb necessitats educatives específiques per raons socioeconòmiques no poden accedir a aquestes activitats perquè no poden pagar la quota.

El Síndic detecta incompliments en la mesura que en determinats centres no hi ha una diferenciació efectiva i clara entre l'horari lectiu i l'hora complementària. Per exemple, els continguts que s'imparteixen no sempre tenen un caràcter pròpiament no lectiu.

En general, el Síndic demana una actuació decidida per part del Departament d'Ensenyament per evitar que les activitats complementàries siguin un àmbit que generi desigualtat educativa i, entre altres qüestions, recomana que es regulin les activitats complementàries i també els ajuts per fomentar-ne l'accés, d'acord amb el que estableix la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (article 50.3), i que es garanteixi la voluntarietat de participar-hi.

Escola inclusiva

D'acord amb el principi d'escola inclusiva, sempre que es disposin dels suports per atendre les seves necessitats educatives, els infants amb discapacitats tenen dret a ser escolaritzats en centres ordinaris. Tanmateix, les reduccions de les hores de personal vetllador assignat a centres educatius, les reduccions en la dotació de personal docent i altres mancances como ara el suport de logopèdia o dèficits auditius han provocat un retrocés en l'aplicació d'aquest principi.

Aquest escenari ha provocat que alguns centres d'educació especial rebin alumnat amb necessitats educatives especials que podria estar escolaritzat en centres ordinaris si aquests disposessin del suport adequat, amb la qual cosa no es compleix el principi d'escolaritzar en un centre d'educació especial únicament per als casos en què l'escolarització en un centre ordinari no sigui possible.

Els dèficits d'escolarització inclusiva també es fan presents en les activitats complementàries i extraescolars i en el servei de menjador escolar. Hi ha nombroses queixes per la manca d'oportunitats, especialment de l'alumnat amb discapacitat, a l'hora d'accedir a aquestes activitats i serveis, i pels dèficits en la provisió de personal de suport per part de l'administració afectada que n'acompanyi la participació.

El Síndic ha demanat que s'avanci en l'assignació de personal de suport necessari per a l'atenció adequada dels alumnes amb necessitats educatives especials en cada escola ordinària, amb una dotació condicionada a l'evolució de necessitats educatives especials present en cada centre per fer possible l'educació inclusiva. Cal també impulsar i finalitzar la reconversió definitiva dels centres d'educació especial en centres de referència per a les escoles ordinàries com a mecanisme de suport per fer efectiva l'escolarització inclusiva dels alumnes amb discapacitats.

Així mateix, cal que es prenguin mesures perquè els infants i els adolescents amb discapacitat tinguin accés als diversos serveis escolars (menjador, activitats complementàries, etc.) en condicions d'igualtat amb els altres infants i adolescents.

Seguiment del benestar i de l'escolarització dels infants en assentaments gitanos

El Síndic ha analitzat les actuacions dutes a terme pels poders públics davant l'existència de famílies amb infants en assentaments gitanos en quatre municipis catalans (Lleida, Santa Perpètua de Mogoda, Sant Cugat del Vallès i Abrera). Les condicions materials en què viuen són inadequades i podrien posar en qüestió el benestar dels infants.

Els informes emesos pels ajuntaments d'aquests municipis confirmen que a mitjan 2013 en aquests quatre assentaments hi vivien 55 infants en condicions materials i d'habitabilitat que vulneren el dret de l'infant a gaudir d'un nivell de vida adequat.

En general, hi ha una intervenció intensa per part de les administracions afectades, de manera que els infants en edat d'escolarització obligatòria estan efectivament escolaritzats, tenen beques de menjador (encara que siguin parcials) i mantenen de manera adequada les visites i els seguiments mèdics previstos o estan al dia del calendari de vacunacions

També hi ha casos d'absentisme recurrent, dèficits d'acompanyament per part de les famílies, abandonament educatiu prematur entre els adolescents, dificultats de participació dels infants en les activitats de lleure educatiu, problemes de malnutrició infantil causats per una alimentació inadequada. A més, les condicions materials residencials dels assentaments són inadequades per garantir el benestar dels infants (problemes de subministraments d'energia bàsics a les llars, manca d'aigua potable corrent, entorns i habitatges no sempre en condicions de salubritat i d'higiene adequades, etc.).

El Síndic recorda a les diverses administracions implicades la importància de persistir en les seves actuacions, a fi de garantir el dret a un habitatge digne de les famílies gitanes residents als assentaments esmentats, i els drets bàsics dels infants que hi viuen. A més, reitera que cal treballar coordinadament i en col·laboració amb els representants del poble gitano, amb altres organitzacions socials implicades i amb les famílies afectades per propiciar-ne el compromís.

El Síndic ha recomanat que es faci un seguiment exhaustiu dels infants que viuen en aquests assentaments per garantir que les seves necessitats bàsiques estan cobertes i que tenen una protecció adequada i es garanteixen els seus drets, especialment el dret a la salut i a l'educació, i que els assentaments, mentre hi visquin infants, tinguin condicions de salubritat i higièniques adequades.

Seguiment de les recomanacions del Síndic

L'anterior informe sobre l'estat dels drets dels infants (any 2012) recomanava a les administracions públiques que esmercessin esforços per combatre les situacions que, per precarietat econòmica de les famílies, tenen un impacte important en els drets dels infants.

Tanmateix, en l'informe d'enguany es posa de manifest que resten pendents de compliment les recomanacions en l'àmbit de les actuacions de les administracions, especialment pel que fa a la pobresa infantil i les desigualtats que genera. Així, cal valorar positivament els protocols de detecció de casos de malnutrició infantil o l'anunci de l'increment de la partida pressupostària per a les beques menjador, pendent encara de valorar-ne l'aplicació efectiva.

En l'àmbit de la protecció, també cal valorar el compliment d'algunes de les recomanacions. A tall d'exemple, la creació d'un centre residencial d'educació intensiva (CREI) per a noies Mas Ritort, alguns avenços en l'àmbit dels protocols davant els maltractaments o, en l'àmbit dels processos de determinació de l'edat dels menors no acompanyats, la garantia d'assistència lletrada d'ofici.